

บทที่ 5

การอนุรักษ์และฟื้นฟูการติกลงปูจาล้านนาของกลุ่มลายคำ ในจังหวัดเชียงใหม่

บทนี้เป็นการศึกษาเพื่อหารูปแบบและวิธีการที่เหมาะสมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูการติกลงปูจาล้านนาของกลุ่มลายคำในจังหวัดเชียงใหม่ ให้ประสบผลสำเร็จบรรลุเป้าหมาย ซึ่งประกอบด้วยหัวข้อดังต่อไปนี้

5.1 การศึกษาเพื่อหารูปแบบและแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูการติกลงปูจาล้านนาของกลุ่มลายคำในจังหวัดเชียงใหม่

5.1.1 ปัญหาของการดำเนินการอนุรักษ์และฟื้นฟูการติกลงปูจาล้านนาของกลุ่มลายคำในจังหวัดเชียงใหม่

5.1.2 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของภาคประชาชนต่อรูปแบบและแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูการติกลงปูจาล้านนาของกลุ่มลายคำในจังหวัดเชียงใหม่

5.1.3 แนวคิดหรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาครั้งนี้

5.1.4 การศึกษาวิเคราะห์เพื่อหารูปแบบและแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูการติกลงปูจาล้านนาของกลุ่มลายคำในจังหวัดเชียงใหม่

5.2 แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูการติกลงปูจาล้านนาของกลุ่มลายคำในจังหวัดเชียงใหม่

5.2.1 โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูการติกลงปูจาล้านนาของกลุ่มลายคำในจังหวัดเชียงใหม่

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

5.1 การศึกษาเพื่อหารูปแบบและแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูการติกลองปูลาด้านนาของกลุ่มลายคำในจังหวัดเชียงใหม่

หัวข้อนี้เป็นการศึกษาเพื่อหารูปแบบและแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูการติกลองปูลาด้านนาของกลุ่มลายคำในจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีขั้นตอนของการศึกษา ดังนี้

5.1.1 ปัญหาของการดำเนินการอนุรักษ์และฟื้นฟูการติกลองปูลาด้านนาของกลุ่มลายคำในจังหวัดเชียงใหม่

หัวข้อนี้เป็นการสรุปปัญหาดำเนินการอนุรักษ์และฟื้นฟูการติกลองปูลาด้านนาของกลุ่มลายคำในจังหวัดเชียงใหม่ การดำเนินการกิจกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูการติกลองปูลาด้านนาของกลุ่มลายคำในจังหวัดเชียงใหม่ เราพบว่าที่ผ่านมากลุ่มลายคำจะมีความพยายามในการที่จะถ่ายทอดมรดกทางภูมิปัญญาด้านนาหลากหลายแขนง อาทิเช่น การตัดตุง การติกลองปูลา การฟ้อนดาบเจิงอักขระธรรมล้านนา เป็นต้น ซึ่งหากมองในด้านบวกก็เป็นการดีที่ผู้เรียนสามารถเก็บเกี่ยวองค์ความรู้ต่างๆ ได้ อย่างหลากหลาย แต่ผลที่เกิดขึ้นในอีกด้านหนึ่งกลับพบว่าผู้เข้ารับการอบรมหรือผู้เรียนมีความกังวลที่จะเรียนรู้ศาสตร์และศิลป์ต่างๆ ที่ทางกลุ่มได้ถ่ายทอดให้ ผลที่ตามมาก็คือผู้เรียนไม่สามารถจะเรียนรู้ได้อย่างครบถ้วนในรายวิชาที่เปิดทุกแขนง เนื่องจากระดับทักษะและความสนใจของผู้เรียนแต่ละคน มีความแตกต่างกัน หรือในบางกรณีผู้เรียนบางคนมีทักษะและความสนใจในศาสตร์และศิลป์ทุกแขนง ก็ไม่สามารถนำเสนอและถ่ายทอดได้ดีเท่าที่ควร ด้วยเหตุดังกล่าวทางกลุ่มจึงมองว่า รูปแบบของการจัดกิจกรรมหรือโครงการของกลุ่มลายคำควรที่จะมีการปรับเปลี่ยน โดยมุ่งเน้นถ่ายทอดองค์ความรู้แขนงใดแขนงหนึ่งเป็นเบื้องต้นก่อน เพื่อที่จะทำให้ผลผลิตหรือผู้เรียนที่ผ่านการอบรมสามารถนำเสนอองค์ความรู้ที่ทักษะและถ่ายทอดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

และจากการศึกษาพบว่ามรดกทางภูมิปัญญาด้านนาที่กลุ่มลายคำควรที่จะให้ความสนใจเป็นอันดับแรกก็คือ การติกลองปูลา เนื่องจากปัจจุบันพบว่า องค์ความรู้เกี่ยวกับกลองปูลาในด้านต่างๆ ทั้งมิติทางด้านวัฒนธรรมความเชื่อและรูปแบบท่วงท่าตนเองในการบรรเลงกำลังจะเลือนหายไป ขณะเดียวกันที่ผ่านมากลุ่มลายคำก็พบว่า การติกลองปูลาแบบล้านนาที่ทางกลุ่มพยายามสืบสานและถ่ายทอดออกสู่สาธารณชนนั้น สามารถบ่งบอกถึงอัตลักษณ์ของกลุ่มได้เป็นอย่างดี ด้วยเหตุดังกล่าว กลุ่มลายคำจึงมีความประสงค์ที่จะอนุรักษ์และฟื้นฟูการติกลองปูลาด้านนาขึ้น โดยแต่ละกิจกรรมของกลุ่มก็มักจะได้รับความร่วมมือและมีส่วนร่วมจากชุมชนด้วยดีเรื่อยมา แต่อย่างไรก็ตามในการดำเนินการกิจกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูการติกลองปูลาด้านนาของกลุ่มลายคำ ก็ยังประสบกับปัญหาต่างๆ อยู่อย่างต่อเนื่อง ซึ่งปัญหาหลักๆ ที่พบมีอยู่สองประเด็นคือ ปัญหาการขาดผู้ถ่ายทอดและ

ปัญหาการขาดผู้สืบทอด ซึ่งถือได้ว่าเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้การติกลงบูชาแบบล้านนาขาดกระบวนการสืบทอดและมีความเสี่ยงอย่างมากที่องค์ความรู้ด้านการติกลงบูชาจะสูญหายไปจากสังคม นอกเหนือไปจากนั้น ยังพบปัญหาปลีกย่อยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในดำเนินการกิจกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูการติกลงบูชาล้านนาของกลุ่มหลายคำในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งพอจะยกตัวอย่างให้เห็นได้ดังนี้

1) วัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอ

จากการที่กลุ่มหลายคำในปัจจุบันมีสมาชิกที่เป็นผู้สนใจที่จะอนุรักษ์และฟื้นฟูการติกลงบูชาล้านนาจำนวนมากขึ้นทุกวัน จึงทำให้จำนวนกลองที่จะใช้ในการสอนมีจำนวนไม่เพียงพอที่จะรองรับให้เท่ากับจำนวนผู้สนใจได้ โดยปัจจุบันทางกลุ่มหลายคำ มีกลองชุดใหญ่เพียง 1 ชุด และชุดเล็กเพียง 5 ชุดเท่านั้น ปัญหานี้จึงเป็นปัญหาสำคัญในการดำเนินการกิจกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูการติกลงบูชาล้านนาของกลุ่มหลายคำในจังหวัดเชียงใหม่

2) การขนย้ายสื่อการเรียนรู้ลำบาก

เนื่องจากลักษณะของกลองบูชาล้านนามีขนาดใหญ่และน้ำหนักมาก เวลาขนย้ายกลองจึงส่งผลให้เกิดความลำบาก จำเป็นต้องใช้คนหลายคนในการขนย้าย และใช้รถกระบะในการขนส่ง จึงเป็นปัญหามากเวลาต้องขนย้ายไปในสถานที่ต่างๆ เพื่อนำกลองชุดไปให้ความรู้แก่ผู้สนใจยังนอกสถานที่ ทำให้กลุ่มผู้สนใจที่ไม่สามารถมาเรียนรู้เรื่องกลองบูชาในสถานที่ที่ทางกลุ่มจัดไว้ให้ถูกจำกัดเหลือเพียงผู้ที่สามารถมาศึกษาได้ยังกลุ่มเท่านั้น

3) ขาดเวทีการแสดง

ถึงแม้ทางกลุ่มหลายคำในปัจจุบันจะมีจำนวนสมาชิกผู้สนใจในการเรียนรู้ที่จะอนุรักษ์และฟื้นฟูการติกลงบูชาเป็นจำนวนมากก็ตาม แต่กลุ่มผู้สนใจเหล่านี้ยังขาดแรงบันดาลใจการที่จะศึกษาและพัฒนาฝีมือของตนเอง ทั้งนี้เนื่องจากขาดเวทีที่จะแสดงผลฝีมือ ถึงแม้ว่าทางกลุ่มหลายคำจะจัดให้มีการแสดงฝีมือของเหล่าสมาชิกในวันไหว้ครูของกลุ่มหลายคำแล้วก็ตาม แต่ก็ทำได้เพียงปีละ 1 ครั้งเท่านั้น หรือแม้แต่จะเป็นการแสดงที่จัดขึ้นตามเทศกาล ประเพณี ก็หาใช่ว่าวัด หรือสถานที่จัดงานทุกที่จะยินดีให้ทางกลุ่มหลายคำนั้น ได้แสดง ทั้งนี้เนื่องจากบางสถานที่มีความชอบส่วนตัวตามกัน

5.1.2 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของภาคประชาชนต่อรูปแบบและแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูการตีกลองปูลานาของกลุ่มลายคำในจังหวัดเชียงใหม่

หัวข้อนี้เป็นการศึกษาและเก็บข้อมูลของภาคประชาชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการตีกลองปูลานาของกลุ่มลายคำในจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อทราบความคิดเห็นถึงแนวทางในการจัดการเพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูการตีกลองปูลานาของกลุ่มลายคำในจังหวัดเชียงใหม่ ด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ในประเด็นการสนทนาเกี่ยวกับแนวทางของการจัดการที่เหมาะสมของการอนุรักษ์และฟื้นฟูการตีกลองปูลานาของกลุ่มลายคำในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนาของผู้ให้ข้อมูล

ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม คือกลุ่มตัวอย่าง (Sample) ที่ใช้วิธีการคัดเลือก โดยวิธีการสุ่มตัวอย่าง (Sampling) แบบจงใจ (Purposive Sampling) เพราะต้องการข้อมูลจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจำนวน 10 คน ประกอบด้วย ประชาชน พระสงฆ์ นักวิชาการ ผู้นำชุมชน เป็นต้น

ผลการสนทนากลุ่ม สรุปได้ว่า

1. การจะดำเนินการอนุรักษ์และฟื้นฟูการตีกลองปูลานาของกลุ่มลายคำในจังหวัดเชียงใหม่ให้ประสบผลสำเร็จและบรรลุเป้าหมายได้นั้นการปลูกจิตสำนึกและการสืบทอดถือเป็นหัวใจสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมให้อุรักษ์และฟื้นฟูการตีกลองปูลานาของกลุ่มลายคำเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลขึ้น

2. ในการดำเนินงานอนุรักษ์และฟื้นฟูการตีกลองปูลานาของกลุ่มลายคำในจังหวัดเชียงใหม่ เห็นควรประสานขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่ต่างๆ เช่น โรงเรียน เทศบาล วัด เป็นต้น

3. กิจกรรมและดำเนินงานอนุรักษ์และฟื้นฟูการตีกลองปูลานาของกลุ่มลายคำในจังหวัดเชียงใหม่ควรมุ่งเน้นไปที่เยาวชนและนักเรียนในสถานศึกษาและที่สำคัญพระภิกษุสงฆ์ในวัดซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการสืบทอด สร้างสำนึกและความตระหนักในคุณค่าของมรดกวัฒนธรรม เพื่อความยั่งยืนต่อไป

5.1.3 แนวคิดหรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาครั้งนี้

จากความคิดเห็นและข้อเสนอแนะตามข้อ 5.1.2 พบว่ามีความสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ดังนั้นผู้ศึกษาจึงเสนอที่จะใช้แนวคิดนี้เป็นกระบวนการที่ให้ผู้เข้าร่วมได้เปิดสมอง เปิดใจที่จะเรียนรู้และลงมือทำ ด้วยการได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ได้วิเคราะห์ทบทวนถึงผลที่เกิดจากประสบการณ์ที่ผ่านมาโดยเน้นการมีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็งของผู้เข้าร่วมใช้ความคิดสร้างสรรค์และความชำนาญของวิทยากรแก้ไขปัญหาหารือกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสมและสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติงานของโครงการ

5.1.4 การศึกษาวิเคราะห์เพื่อหารูปแบบและแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูการติกลงบูชาล้านนาของกลุ่มลายคำในจังหวัดเชียงใหม่

ส่วนนี้เป็นกระบวนการของการศึกษาวิเคราะห์เพื่อสรุปความเห็นและเลือกรูปแบบและแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูการติกลงบูชาล้านนาของกลุ่มลายคำในจังหวัดเชียงใหม่ซึ่งจะมีกระบวนการของศึกษาและพิจารณา ประกอบด้วยหัวข้อต่างๆ ดังนี้

1) จากผลการศึกษาในข้อ 5.1.2 ในตอนที่ผ่านมานั้น ได้ใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) จากประชาชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ในประเด็นการสนทนาเพื่อหารูปแบบและแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูการติกลงบูชาล้านนาของกลุ่มลายคำในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการสนทนากลุ่มครั้งนี้ สรุปได้ว่า การสร้างจิตสำนึกและวิธีการการสืบทอดที่จะส่งผ่านไปยังเยาวชนมีความสำคัญอย่างมากในการที่จะอนุรักษ์และฟื้นฟูการติกลงบูชาล้านนาของกลุ่มลายคำเชียงใหม่ ทั้งนี้องค์กรที่สนับสนุนจะเป็นแรงผลักดันให้อนุรักษ์และฟื้นฟูการติกลงบูชาล้านนาของกลุ่มลายคำเชียงใหม่ดำเนินการไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2) ผลจากการศึกษาประวัติความเป็นมาของกลองบูชาและพัฒนาการของการติกลงบูชาในดินแดนล้านนาหรือภาคเหนือตอนบน และความเป็นมาของกลุ่มลายคำและกิจกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูการติกลงบูชา ตลอดจนปัญหาของการดำเนินการกิจกรรมการอนุรักษ์การติกลงบูชาของกลุ่มลายคำในจังหวัดเชียงใหม่ในบทที่ 4 นั้น พบว่ากลองบูชาและพัฒนาการของการติกลงบูชาในดินแดนล้านนาเป็นมรดกวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่ายิ่งสมควรแก่การอนุรักษ์และฟื้นฟูให้สูญหายไป

ดังนั้นในการพิจารณาเสนอแนวทางการดำเนินการกิจกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูการติกลงบูชาของกลุ่มลายคำในจังหวัดเชียงใหม่เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลครั้งนี้ ผู้ศึกษา

ได้พิจารณาและมีความเห็นว่ารูปแบบและวิธีการที่เหมาะสมสำหรับเสนอแนวทางการดำเนินการกิจกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูการติกลงปูจาของกลุ่มลายคำในจังหวัดเชียงใหม่เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้น ใช้รูปแบบของการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของเยาวชนในการปลูกฝังจิตสำนึกเยาวชนให้รักษ์ในความเป็นรากเหง้าของตนเองซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ดังได้เสนอไว้แล้วในบทที่ 2 ด้วยเหตุผลและหลักการที่ว่ากระบวนการที่มุ่งเน้นกลุ่มเด็กและเยาวชนในการศึกษาและเรียนรู้ประวัติความเป็นมาของกลองปูจา ความสำคัญและพัฒนาการของการติกลงปูจาในดินแดนล้านนารวมถึงกระบวนการสอนเกี่ยวกับทักษะการติกลงปูจาล้านนาโดยใช้เทคนิคการสอนจากฐานสู่ฐานแบบพี่สอนน้องแต่มีการประเมินความถูกต้องโดยผู้รู้หรือพ่อครูรวมทั้งสนับสนุนการประยุกต์และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เกี่ยวกับการติกลงปูจาล้านนาแต่ยังคงส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนรักษาความเป็นต้นฉบับของการติกลงปูจาแบบฉบับลายคำให้คงอยู่ต่อไปได้

5.2 แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูการติกลงปูจาล้านนาของกลุ่มลายคำในจังหวัดเชียงใหม่

จากการศึกษาวิเคราะห์เพื่อหารูปแบบและแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูการติกลงปูจา ล้านนาของกลุ่มลายคำในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่าสามารถกำหนดแนวทาง ได้ 2 ประเด็นและควรที่จะมีการขับเคลื่อนไปพร้อมกันทั้งสองแนวทาง ดังนี้

5.2.1 แนวทางการอนุรักษ์การติกลงปูจาล้านนาของกลุ่มลายคำในจังหวัดเชียงใหม่ โดยความหมายแล้ว การอนุรักษ์ หมายถึง การบำรุงรักษาให้อยู่ในสภาพเดิมหรือสภาพที่นำมาเอื้อประโยชน์ได้ เพื่อสร้างกระบวนการให้เกิดการอนุรักษ์การติกลงปูจาล้านนาอย่างมีประสิทธิภาพ กลุ่มลายคำจึงได้กำหนดโครงการเพื่อเป็นแนวทางในการขับเคลื่อน ดังนี้

(1) ชื่อโครงการ “โครงการสืบสานภูมิปัญญาการติกลงปูจาแบบล้านนา”

(2) ลักษณะของโครงการ

โครงการนี้เป็นโครงการที่มุ่งเน้นการอนุรักษ์การติกลงปูจาล้านนาของกลุ่มลายคำ จังหวัดเชียงใหม่ โดยโครงการนี้จะมีการทำกิจกรรมตลอดทั้งปี โดยกิจกรรมจะมีแตกต่างกันไปตามงานเทศกาล ประเพณี ต่างๆ ที่มีการจัดขึ้นในชุมชนท้องถิ่นและจังหวัดเชียงใหม่ แต่เริ่มแรกกิจกรรมที่ต้องดำเนินคือ กิจกรรมพิธีไหว้ครูล้านนา ถิ่นอ้อผญา ครูปูจา วันตาครูกลองล้านนา เพื่อให้ศิษย์รำลึกถึงคุณของบรมครูแห่งศาสตร์ศิลป์กลองล้านนาที่ตนกำลังจะเล่าเรียน ศึกษา มีจิตสำนึก มีคุณธรรม จริยธรรมอันดี มีความเคารพ รัก ศรัทธา เชื่อมั่น กิจกรรมต่อจากนั้นจะเป็นกิจกรรมการเรียนการสอน

การติ๊กลองปูจาล้านนาซึ่งเป็นกิจกรรมต่อเนื่อง 3 เดือน สอนทุกๆ วันเสาร์และอาทิตย์ รวมการสอนทั้งหมด 24 ครั้ง ครั้งละ 3 ชั่วโมง เมื่อกิจกรรมการเรียนการสอนเสร็จสิ้น ทางกลุ่มลายคำ จะมีการนำนักเรียนที่ได้จบหลักสูตรการเรียนการติ๊กลองปูจา และเยาวชนกลุ่มลายคำเชียงใหม่ กลุ่มลายคำจะพานักเรียน เยาวชน ให้ออกมาสัมผัสพบปะทางการแสดงการติ๊กลองปูจาล้านนาต่อชุมชน แสดงในพิธีกรรมทางศาสนาต่างๆ ในงานบุญ งานมงคล ให้มีส่วนร่วม จิตอาสาสมัคร กับสังคม ฯลฯ เป็นต้น

(3) วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นการอนุรักษ์ สืบสาน สืบทอด ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนาไม่ให้ห่างหายไปตามกาลเวลา ไม่ให้ห่างหายไปกับคนรุ่นหลัง ให้เยาวชนได้เป็นเชื้อไฟ เชื้อใหม่ ที่จะคอยจุดประกายให้ศิลป์ เสียงแห่งกลองชัย ได้ดังกังวานตลอดไปในแผ่นดินล้านนา
2. นำการแสดงการติ๊กลองปูจา ให้ออกมาสัมผัสพบปะต่อชุมชน สังคมภายนอก ให้ได้เห็นว่า การติ๊กลองปูจา ไม่ได้มีเฉพาะในวัดวาอารามเท่านั้น
3. เพื่อสร้างความเชื่อมั่น ศรัทธา กระตุ้นความกตัญญูกตเวทิตา แก่เยาวชน ผู้เรียน ผู้สืบสาน โดยใช้การติ๊กลองปูจา ลำนำแห่งเสียงธรรมในการโน้มนำให้เยาวชน มีจิตใจที่อ่อนหาศาสตร์ศิลป์ล้านนา
4. เพื่อให้ผู้เรียน ผู้สืบสานมีความภาคภูมิใจ ในความรู้ ความสามารถ ภูมิรู้ ของตนเอง
5. ฝึกให้ผู้เรียน เยาวชนมีจิตอาสาสมัคร เป็นคนดี มีความตระหนัก เกิดจิตสำนึก เห็นคุณค่า ความสำคัญของสิ่งที่ตนกำลังสืบสาน สานต่อผืนแห่งบรรพชน เกิดความรัก ห่วงแทน ศิลปวิถีท้องถิ่นล้านนาของตนเอง
6. ให้เยาวชนใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ใช้แรงให้ถูกทาง ใช้พลังงานให้ถูกที่

(4) การบริหารโครงการ

คณะกรรมการดำเนินโครงการสืบสานภูมิปัญญาการติ๊กลองปูจาแบบล้านนา
ของกลุ่มลายคำในจังหวัดเชียงใหม่

ที่ปรึกษา

นายอาทิตย์ วงศ์สว่าง

คณะกรรมการ

นางสาวจิราพร	ปีตะกา	ประธานกลุ่มลายคำ
นางสาวยุพาพรรณ	จันทร์เป็ง	รองประธานกลุ่มลายคำ
นายจตุพร	คงวัฒนานนท์	เลขานุการ

นายทศพล	ธิเอ้ย	กรรมการ
นายธงชัย	อินชัย	กรรมการ
นางสาวกรรณิกา	ทาอินทร์	กรรมการ

คณะกรรมการมีหน้าที่ ดังนี้

1. ประชุม แบ่งงาน จัดแบ่งภาระหน้าที่ในการจัดการกิจกรรมที่จะทำในโครงการนี้ วางแผนดำเนินการ ลงพื้นที่สำรวจสถานที่ สำรวจจำนวนของผู้เรียน จัดสรรงบประมาณเพื่อให้เพียงพอ จัดหาอุปกรณ์ โสตทัศนูปกรณ์ ให้พร้อมต่อการดำเนินการ
2. ร่วมกันประชุมเพื่อคัดเลือก วิทยากร และทำการประสานงานติดต่อ
3. จัดสรรทีมงานเพื่อลงพื้นที่สำรวจจำนวนบุคคลที่จะเรียนรู้ เข้าฝึกอบรม และจัดสรรทีมงานสำหรับรับงาน กิจกรรมที่ต้องออกไปแสดงข้างนอกหลังจากที่จบการเรียนการสอนแล้ว
4. ประสานงานด้านสถานที่ วิทยากร ประสานงานเรื่องเอกสารการดำเนินการ เอกสารการเรียนการสอน รวมถึงสวัสดิการต่างๆ
5. ดูแล สนับสนุน แก้ไขปัญหา เพื่อให้วิทยากรและผู้เรียน เกิดความสะดวกในการทำกิจกรรมการเรียนการสอน และการแสดงตลอดทั้งปี

(5) กิจกรรมอนุรักษ์การติ๊กลองปูจาล้านนาของกลุ่มลายคำในจังหวัดเชียงใหม่

1. กิจกรรมพิธีไหว้ครูล้านนา กินอ้อผญา ครูปูจา วันตาครูกลองล้านนา
2. กิจกรรมติ๊กลองปูจาล้านนา สืบฮีต สานฮอย รากเหง้า เบ้าโบราณล้านนา
3. กิจกรรมนำความรู้ ความสามารถ ออกสู่พื้นที่นอกบ้าน นอกสถานเรียนรู้

ซึ่งแต่ละกิจกรรมจะมีรายละเอียดในการจัด วัน เวลา และสถานที่ ดังตารางต่อไปนี้

สงวนลิขสิทธิ์โดยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

ตารางที่ 5.1 กิจกรรมโครงการอนุรักษ์การศึกษาล้างจานของกลุ่มหลายคำในจังหวัดเชียงใหม่

ลำดับ ที่	กิจกรรม	วันที่และเวลา	จำนวนครั้ง / สถานที่	วัตถุประสงค์ของกิจกรรม
1	กิจกรรมพิธีไหว้ครู ล้างจาน ถิ่นอ้อผญา ครัว จา วันตากครูกลองล้างจาน	เดือนมกราคม 2557	จัดกิจกรรมจำนวน 1 ครั้ง จัดกิจกรรมใน สถานที่ราชการ / โรงเรียนชุมชนบ้าน บวกครกน้อย อ.เมือง จ.เชียงใหม่	- เพื่อสร้างความเชื่อมั่น ศรัทธา ให้แก่ ผู้เรียน ให้เกิดความตระหนักในคุณค่า ความสำคัญของสรรพวิชาที่ตนจะกำลัง ได้ศึกษา ำเรียน - ฝึกให้ผู้เรียนเป็นผู้มีความอ่อนน้อม ถ่อมตน มีความกตัญญูทศเวทิตาต่อบุรพ คณาจารย์ - ผู้เรียนได้ซึมซับ ซึมซาบ สัมผัสกับพิธี กรรมการไหว้ครูล้างจานแบบเบ้าโบราณ
2	กิจกรรมศึกษาล้างจาน ถิ่นอ้อ ผญา รากเหง้า เบ้าโบราณ ล้างจาน	เดือนมีนาคม ถึง เดือนพฤษภาคม 2557 สอนทุกๆ วันเสาร์ และวันอาทิตย์ 09.00 – 12.00 น.	จัดกิจกรรมจำนวน 24 ครั้งครั้งละ 3 ชั่วโมง จัดกิจกรรมใน สถานที่ราชการ / โรงเรียนชุมชนบวก ครกน้อย อ.เมือง จ.เชียงใหม่ / บ้านออนหลวย อ. แม่ออน จ.เชียงใหม่ และ ลานวัดในชุมชน	- เพื่อฝึกฝนให้ผู้เรียน เยาวชนรุ่นใหม่ ให้ ได้มาเป็นหน่อเนื้อ เชื้อไฟ ไฟแห่งการ สืบสานวัฒนธรรมการศึกษาล้างจาน ไม่ให้ จางหายไปตามกาลเวลา ตามอายุขัยแห่ง คนรุ่นก่อน - ให้ผู้เรียนได้สัมผัส ได้เรียนรู้ว่ากลอง ล้างจาน มีความสำคัญ มีคุณค่า ต่อพระศาสนา ต่อจิตใจของคนสมัยโบราณเพียงใด - เพื่อให้เยาวชนใช้แรงให้ถูกทาง ใช้ พลังงานให้ถูกที่

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

ลำดับ ที่	กิจกรรม	วันที่และเวลา	จำนวนครั้ง / สถานที่	วัตถุประสงค์ของกิจกรรม
3	<p>กิจกรรมนำความรู้ความสามารถ ออกสู่พื้นที่นอกบ้าน นอกสถานเรียนรู้</p> <p>กิจกรรมนี้จะเป็นการนำเยาวชน ผู้เรียน ผู้สืบสาน ออกไปมีบทบาททางการแสดงการตีกลองปูลาด้านนา ให้ชุมชน สังคม ได้เห็น ได้สัมผัส วิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยกิจกรรมจะมีการออกพื้นที่ทำการแสดง ดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - การตีกลองปูลาในวันก่อนถึงวันวิสาขบูชา บูชาพระศาสนา สืบสานวัฒนธรรม - การตีกลองปูลาในทุกๆ ก่อนวันพระ - การตีกลองปูลา แห่งเทียนในวันเข้าพรรษา และกิจกรรมงานวันแม่แห่งชาติ 	<p>12 พ.ค. 2557</p> <p>ทุกๆ ก่อนวันพระ ตั้งแต่เดือน พ.ค. ถึง ธ.ค. 2557</p> <p>12 ก.ค. 2557 / 12 ส.ค. 2557</p>	<p>พื้นที่ สถานที่ที่ไปแสดง เช่น วัดชุมชน ฯลฯ เป็นต้น</p> <p>วัดในชุมชนบวกรกน้อย – บ้านออนหลวย – บ้านทุ่งปันแอกและ วัดโป่งกุ่ม</p> <p>วัดในชุมชนบวกรกน้อย – บ้านออนหลวย – บ้านทุ่งปันแอก และ วัดโป่งกุ่ม</p> <p>โรงเรียนชุมชนบ้านบวกรกน้อย / โรงเรียนบ้านออนหลวย / วัดในชุมชน</p>	<ul style="list-style-type: none"> - หล่อหลอมเยาวชนให้กลายเป็นต้นกล้าแห่งความดี คนดี กล้าแสดงออกในทางที่ดี - ฝึกเยาวชนให้มีจิตอาสาสมัคร มีส่วนร่วมกับชุมชน สังคม ด้วยใจอาสา - ให้เยาวชนเห็นถึงความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยง ความสำคัญ ระหว่างกลองปูลากับพระศาสนา และชาวบ้าน ชุมชน - ฝึกให้เยาวชนมีความรับผิดชอบ บริหารเวลาของตนเอง เพื่อจะได้มีเวลาออกมาบริหารสังคม - ให้เยาวชน ผู้เรียน มีความสามัคคี - เยาวชน ผู้เรียน เกิดความภาคภูมิใจ ในภูมิรู้ ความสามารถ ของตนเอง มีความเชื่อมั่น ศรัทธา สามารถนำเอาองค์ความรู้ไปสานต่อ ต่อ ยอด ถ่ายทอดให้แก่รุ่นน้องรุ่นหลังได้อย่างมีประสิทธิภาพ - สืบฮีต สานฮอย วัฒนธรรมการตีกลองปูลาด้านนาไม่ให้เลือนหายไปจากแผ่นดินล้านนา - นำกลองปูลาออกมามีบทบาทให้สังคมและผู้เรียนได้เห็นว่า กลองปูลา สามารถสรรค์สร้างให้ออกมามีบทบาททางการแสดงนอกวัดวอารามได้เหมือนกัน - ฝึกให้เด็กมีประสบการณ์ มีทักษะ ความชำนาญเปิดโลกทัศน์ในการเรียนรู้เพิ่มขึ้น

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

ลำดับ ที่	กิจกรรม	วันที่และเวลา	จำนวนครั้ง / สถานที่	วัตถุประสงค์ของกิจกรรม
	- การตีกลองบูชา ในวัน ออกพรรษา	10 ต.ค. 2557	บ้านทุ่งปิ่นแอก / บ้านออนหลวย และ วัดโป่งกุ่ม (สว่าง วารี)	
	- การตีกลองบูชา ตั้ง ธรรมหลวงเทศน์ มหาชาติล้านนาและ กิจกรรมงานวันลอย กระทง	เดือนพฤศจิกายน 2557	วัดในชุมชนบวก ครกน้อย – บ้าน ออนหลวย – บ้าน ทุ่งปิ่นแอก และ วัด โป่งกุ่ม / วัดโลก โมฬี / วัดเชียงมั่น / บ้านออนหลวย / บ้านทุ่งปิ่นแอก	
	- การตีกลองบูชา ใน กิจกรรมวันพ่อแห่งชาติ และงานส่งท้ายปีเก่า ต้อนรับปีใหม่	31 ธ.ค. 2557	โรงเรียนบ้าน ออนหลวย อ.แม่ ออน จ.เชียงใหม่ / ประจวบฯ	

5.2.2 แนวทางการฟื้นฟูการตีกลองบูชาล้านนาของกลุ่มลายคำในจังหวัดเชียงใหม่ การฟื้นฟู คือ การรื้อฟื้นสิ่งที่หายไป เลิกไป หรือกำลังจะเลิก ให้กลับมาเป็นประโยชน์ การฟื้นฟูการตีกลองบูชา ล้านนาของกลุ่มลายคำในจังหวัดเชียงใหม่จึงควรเป็นการรื้อฟื้นการตีกลองบูชาล้านนาให้แข็งแกร่ง กลับมาสู่ชุมชนอีกครั้งตลอดจนมีการสืบสานภูมิปัญญาดั้งเดิมให้คนได้เห็นคุณค่า จากการศึกษาพบว่า กระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมการตีกลองบูชาในอดีตจนถึงปัจจุบันแสดงให้เห็นถึงลักษณะการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในทุกขั้นตอน โดยเฉพาะจุดมุ่งหมายหลักดั้งเดิมของการตีกลองบูชาคือเพื่อใช้ ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาและเป็นกระบวนการสื่อสารภายในชุมชนได้สูญหายไปแต่ปรากฏว่าการ ตีกลองบูชาได้สร้างคุณค่าด้านเศรษฐกิจเพิ่มเติมขึ้นมา อันมาจากรายได้จากการแสดงการบรรเลงกลอง บูชาในงานทางวัฒนธรรมและเทศกาลต่างๆ ที่สัมพันธ์กับกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวของภาครัฐ ดังนั้นแนวทางที่จะทำให้กลองบูชากลับมาสู่ชุมชนอีกครั้งก็คือการฟื้นฟูการตีกลองบูชาขึ้นมาใหม่ทั้ง ในรูปแบบและบริบททางสังคม โดยอาจจะจัดทำโครงการที่มุ่งเน้นการถ่ายทอดการตีกลองบูชาจาก เครือข่ายกลุ่มลายคำสู่สถาบันทางศาสนา อาทิเช่น โครงการถวายความรู้การตีกลองบูชาสู่พระภิกษุ สงฆ์สามเณร ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

(1) ชื่อโครงการ “โครงการถวายนาคความรู้การตักลงบูชาสู่พระภิกษุสงฆ์สามเณร”

(2) ลักษณะของโครงการ

จากการศึกษาทำให้ทราบถึงสภาพปัญหาของการตักลงบูชาในปัจจุบัน ใน พบว่า มีปัญหาหลักๆอยู่สองประเด็นคือ ปัญหาการขาดผู้ถ่ายทอดและปัญหาการขาดผู้สืบทอด ซึ่งถือได้ว่าเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้การตักลงบูชาแบบล้านนาขาดกระบวนการสืบทอดและมีความเสี่ยงอย่างมากที่องค์ความรู้ด้านการตักลงบูชาจะสูญหายไปจากสังคม โครงการถวายนาคความรู้การตักลงบูชาสู่พระภิกษุสงฆ์สามเณร จึงเป็นโครงการหนึ่งที่มุ่งหวังให้เกิดกระบวนการฟื้นฟูการตักลงบูชาขึ้นอย่างยั่งยืน โดยการมองถึงวิธีการถ่ายทอดองค์ความรู้การตักลงบูชาในบริบทของสังคมชาวล้านนาในอดีต ซึ่งโดยมากจะเกิดขึ้นจากวัดโดยพระสงฆ์ผู้มีองค์ความรู้ด้านการตักลงบูชาจะถ่ายทอดให้พระภิกษุสามเณรหรือ ขะโยม (เด็กวัด) ภายในวัดเดียวกันเป็นหลัก โดยช่วงเวลาของการเรียนรู้ก็คือช่วงเวลา 3 เดือนระหว่างการจำพรรษา โดยหนึ่งอาทิตย์ก็มักจะมีการตักลงบูชาอย่างน้อยสองวัน คือ วันโกน และวันพระ แต่ปัจจุบันเรากลับพบว่าพระภิกษุสงฆ์สามเณรตามวัดต่างๆในล้านนาส่วนมากไม่สามารถตักลงบูชาได้ และส่งผลให้ไม่สามารถสืบทอดการตักลงบูชาภายใต้บริบทสังคมแบบดั้งเดิมได้อีกต่อไป ด้วยเหตุดังกล่าวกลุ่มหลายคำในฐานะเครือข่ายที่ดำเนินการขับเคลื่อนการสืบสานสืบทอด ศิลปวัฒนธรรมล้านนา จึงมีปณิธานที่ฟื้นฟูองค์ความรู้การตักลงบูชาให้กลับคืนสู่สังคมล้านนาอีกครั้ง โดยมุ่งเน้นถ่ายทอดผ่านทางพระภิกษุสงฆ์สามเณรตามวัดต่างๆเป็นเบื้องต้น เพื่อที่จะสามารถสร้างวิธีการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการตักลงบูชาได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนสืบไป โดยมีวิธีการคือกลุ่มหลายคำจะเดินสายเข้าไปตามวัดต่างๆในแต่ละพื้นที่ เพื่อจัดกิจกรรมฟื้นฟูการตักลงบูชา ร่วมกับพระภิกษุสามเณร ในช่วงวันคาและวันศีล (วันโกน, วันพระ) ในระหว่างการเข้าพรรษา โดยกำหนดช่วงเวลา 3 เดือน เพื่อให้พระภิกษุสามารถตักลงบูชาได้อย่างถูกต้องและสามารถเป็นผู้ถ่ายทอดได้อย่างมีแบบแผน

(3) วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นการฟื้นฟูการตักลงบูชา ให้กลับคืนมามีบทบาทในสังคมล้านนาได้อย่างยั่งยืน
2. เพื่อเกิดการบูรณาการร่วมกันระหว่างกลุ่มหลายคำและพระภิกษุสงฆ์สามเณรในการที่จะฟื้นฟูการตักลงบูชาแบบล้านนาได้อย่างถูกต้องและมีแบบแผน
3. เพื่อสร้างรูปแบบและแนวทางในการฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นอันจะเป็นต้นแบบให้กับกระบวนการจัดการศิลปวัฒนธรรมแขนงอื่นๆต่อไป

(4) การบริหารโครงการ

คณะกรรมการดำเนินโครงการสืบสานภูมิปัญญาการตักลงบูชาแบบล้านนา

ของกลุ่มลายคำในจังหวัดเชียงใหม่

ที่ปรึกษา

นายอาทิตย์ วงศ์สว่าง

คณะกรรมการ

นางสาวจิราพร	ปีตะกา	ประธานกลุ่มลายคำ
นางสาวยุพาพรรณ	จันทร์เป็ง	รองประธานกลุ่มลายคำ
นายจตุพร	คงวัฒนานนท์	เลขานุการ
นายทศพล	ธิเอ๋ย	กรรมการ
นายธงชัย	อินชัย	กรรมการ
นางสาวกรรณิกา	ทาอินทร์	กรรมการ

คณะกรรมการมีหน้าที่ ดังนี้

1. ประชุม แบ่งงาน จัดแบ่งภาระหน้าที่ในการจัดการกิจกรรมที่จะทำในโครงการนี้ วางแผนดำเนินการ ลงพื้นที่สำรวจสถานที่ สำรวจจำนวนของพระภิกษุสงฆ์สามเณรที่จะเข้าร่วมโครงการ จัดสรรงบประมาณเพื่อให้เพียงพอ จัดหาอุปกรณ์ โสตทัศนูปกรณ์ ให้พร้อมต่อการดำเนินการ

2. ร่วมกันประชุมเพื่อคัดเลือก วิทยากร และทำการประสานงานติดต่อ

3. ประสานงานด้านสถานที่ วิทยากร ประสานงานเรื่องเอกสารการดำเนินการ เอกสารการเรียนการสอน รวมถึงสวัสดิการต่างๆ

4. ดูแล สนับสนุน แก้ไขปัญหา เพื่อให้วิทยากรและผู้เข้าร่วมโครงการ เกิดความสะดวก ในการทำกิจกรรมการถ่ายทอดองค์ความรู้

(5) กิจกรรมฟื้นฟูการตีกลองบูชาด้านนาของกลุ่มลายคำในจังหวัดเชียงใหม่

1. กิจกรรม “พุทธศาสนาในล้านนากับเสียงกลองบูชาที่แผ่วเบา”
2. กิจกรรม “เอาเสียงกลองบูชา ปักคิ่นมาในวันสิด”

ซึ่งแต่ละกิจกรรมจะมีรายละเอียดในการจัด วัน เวลา และสถานที่ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 5.2 กิจกรรม โครงการฟื้นฟูการศึกษาคณะสงฆ์ของภิกษุสงฆ์ในจังหวัดเชียงใหม่

ลำดับ ที่	กิจกรรม	วันที่และเวลา	จำนวนครั้ง / สถานที่	วัตถุประสงค์ของกิจกรรม
1	กิจกรรม “พุทธ ศาสนาในล้านนา กับ เสียงกลองปฐาที่แผ่ว เบา”	เดือนมิถุนายน 2557	จัดกิจกรรมจำนวน 1 ครั้ง จัดกิจกรรมใน บริเวณลานวัด ประจำชุมชน	- เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันในเบื้องต้น ให้เกิดความตระหนักในคุณค่า ความสำคัญ ของกลองปฐากับสังคมล้านนาภายใต้บริบท ทางพุทธศาสนา - เพื่อเตรียมความพร้อมในการบูรณาการ ร่วมกันในการฟื้นฟูการศึกษาคณะสงฆ์
2	กิจกรรม “เอาเสียง กลองปฐา ปักคิ่นมา ในวันสิล”	ระยะเวลา 3 เดือนในช่วง เข้าพรรษา ตั้งแต่เดือน กรกฎาคม ถึง เดือนตุลาคม 2557 ดำเนิน กิจกรรมในทุก วัน โคนและ วันพระวัน 15.00 – 17.00 น.	จัดกิจกรรมจำนวน 22 ครั้ง ครั้งละ 3 ชั่วโมง จัดกิจกรรมใน บริเวณลานวัด ประจำชุมชน	- เพื่อถ่ายทอดวัฒนธรรมการศึกษาคณะสงฆ์ ให้แก่ผู้เข้าร่วม โครงการ ให้สามารถ นำเสนอได้อย่างถูกต้อง และสืบทอดได้ อย่างมีแบบแผน - เพื่อให้ผู้เข้าร่วม โครงการ ได้เรียนรู้ว่า กลองปฐา มีความสำคัญ มีคุณค่า ต่อพระ ศาสนา ต่อจิตใจของคนล้านนาในอดีต เพียงใด